

Kőmozaik Kistarcsán

A Kistarcsai Kulturális Egyesület széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, ami lehetővé teszi, hogy folyamatosan részt vegyünk az Európai Unió által támogatott projektekben. Egy alkalommal egyik görög partnerünk invitált az ő profiljukba – mozaikkészítés és kerámiázás – vágó programban való részvételre. Mi ugyan egyik területen sem rendelkeztünk tapasztalatokkal, de mivel szeretjük a kihívásokat, gondolkodás nélkül igent mondtunk – így kezdődött az egyedülálló kistarcsai kőmozaik története.

Mozaikok nyomában

A pályázat másodszori beadása eredményes volt – és bár néhány velünk induló partner kiesett – görögökkel és olaszokkal belevághattunk a megvalósításba. A projekt nyitótalálkozójára – amikor a vezetők bemutatták szervezeteiket, és egyeztetettük a munkatervet – a koordinátornál, Görögországban került sor. Mivel volt rá elég idő, alaposan felkészültem, elsősorban a mozaik szempontjából. Amerre mentem az országban, mindenhol fényképeztem a templomok és egyéb intézmények falát díszítő alkotásokat, böngésztem az interneten, kutattam könyvtárakban – elsősorban a Magyar Művelődési Intézetében. Sikerült is összehoznom egy át-

fogó képet mutató prezentációt a magyarországi mozaikokról, amit büszkén vetítettem, a többségében helyi tanfolyamok résztvevői képezték közönségnek. Bár már korábban is sokszor megfordultam más országokban, és mindig törekedtem minél több művészi élményt gyűjteni, de ekkor még nem tudatosult bennem az az óriási – mennyiségi és minőségi – különbség, ami ezen a téren a mi és a mediterrán országok alkotásai közt fellelhető. Persze nem csoda, hisz' ők már az ókorban is éltek ezekkel a technikai és művészeti adottságokkal.

Mi is indítottunk mind kerámia, mind mozaikkészítő tanfolyamokat, neves szakemberek vezetésével. Felnőtt tanulóink az alapoktól kezdve sajátították el a különböző megvalósítási módszereket, és természetesen elméleti képzésben is volt részük. Az országon belül szervezett tanulmányi kirándu-

lásokon találkozhattak sok olyan alkotással, melyek egy részét már talán korábban is látták, de most szakmai szemmel nézve jelentett nekik művészi élményt. Ilyenek voltak például a budapesti házak homlokzatait díszítő mozaikok, de felkerestünk több olyan helyszínt, ahol kiemelkedő művészi értéket képviselő, nagyméretű alkotások díszítik a falakat. Különös figyelmet szenteltünk Róth Miksa műveinek, melyek a róla elnevezett emlékházban, valamint a Széchenyi fürdő aulájában és a Fiumei úti sírkert Deák illetve Kossuth mauzóleumában megtekinthető nyújtottak maradandó élményt számunkra.

Tanulmányúton

A külföldi cserelátogatások alkalmával gyakorlatban is megismerkedtünk az ottani sajátos készítési eljárásokkal, emellett – ven-

Kőmozaik Kistarcsán

Az első próbálkozások

déglátóink jóvoltából – nem mulasztottuk el a környéken található értékes alkotások megtekintését sem. Ezek közt voltak az ókorból és a középkorból származók, de a XX. században készültek némelyike is nagy élményt jelentett.

A Görögország északi részén – Tesszalonikitól 40 kilométerre – található Giannitsa városában, az önkormányzat által alapított egyesületként működik ottani partnerünk. Lévén ez ősi makedón – nem tévesztendő össze a Jugoszlávia feloszlása után alakult Macedóniával – terület, ókori emlékek látogatása során bepillantást nyerhettünk az egykori görögök szomszédságában élő nép kultúrájába. Elvittek minket az Olimposz hegy lábánál fekvő Dion nevű romvárosba, mely a makedónok szent helye volt egykor. Annak ellenére, hogy egy angol régész már 1806-ban megtalálta ennek az ősi településnek a maradványait, a feltárás még mindig nem fejeződött be. A külföldi turisták által nemigen látogatott archeológiai terület gyönyörű mozaikjai ízelítőt adnak a régmúlt idők pompájából. Ennél jóval később – 1957-ben – egy szántás során kibukkanó vázadarab nyomán fedezték fel a Nagy Sándor által alapított főváros, Pella romjait. Ez nagy feltűnést keltett akkor, mivel a korabeli leírások alapján a települést a tengerparton keresték, csakhogy az azóta eltelt közel két és fél évezred alatt a folyók feltöltötték a területet. Még ennél is később – 1977-ben – nyi-

tották meg először az ősi makedón királyi székhely területén, egy mesetereges domb alatt található királyi nekropolisz ajtaját. Az egykori Aigai várost ma Verginának hívják, és ez az emlékhely is ritkán látogatta a külföldi turisták által.

A toszkánai Certaldo városában székelő olasz partnerünk látogatást szervezett nekünk a firenzei Opificio Delle Pietre Múzeumba, ahol a kőintarzia néhány remekművét, és a készítésükhöz használatos régi precíziós eszközöket lehetett megismerni. A város keresztelőkápolnájának mozaikjaiban hosszasan gyönyörködtünk, de hasonlóan nagy élmény volt a sienai katedrális és a hozzátartozó keresztelőkápolna is. A mozaik fellegváraként emlegetett Ravennában a műemlékek megcsodálásán kívül lehetőségünk nyílt látogatást tenni mozaikkészítő műhelyekben, ahol szabadon nézelődhattunk és vásárolhattunk is az általuk használatos alapanyagokból. A Capalbio melletti Tarot Kert – Tarot Garden – Firenzétől és Rómától nagyjából azonos távolságra fekszik. A Niki de Saint Phalle francia szobrászónő által megálmodott, és a múlt század utolsó negyedében felépült szoborparkot Gaudi barcelonai Güell Parkja inspirálta. A hatalmas szobrok a tarot kártya figuráit szimbolizálják. A felnőttek számára is lenyűgöző mesevilág alakzatainak nagy részét mozaik borítja. Erről a helyről is kevés külföldi turista tud.

Készítsünk kavicsmozaikot!

Tanfolyamaink ugyan csak két szemeszteren keresztül tartottak, de a résztvevők továbbra is együtt maradtak. A kerámiasok különböző használati tárgyakat – bögre, edény, gyertyatartó... – a mozaikosok pedig díszítő elemekkel ellátott darabokat – ékszerdoboz, szalvétatartó... – készítettek. Közben folyamatosan zajlottak külföldi partnereinkkel a cserelátogatások.

A pályázatban vállaltuk egy közös alkotás elkészítését. Mivel még az ősidőkben a Duna egyik medrének vize a mai Kistarcsa területén is átfolyt, ezen a környéken rengeteg a kavics. Innen jött az ötlet, hogy készítsünk kavicsmozaikot.

Mindenekelőtt alkalmas helyszínt kellett találnunk a tervezett alkotás részére. Számos hely szóba került – kőkerítések, középületek fala... –, melyeket egyenként szemügyre vettünk, és összevetettük a mellette illetve az ellene szóló érveket. Végül a település központjában álló Szent Imre-szobor előtti tér talaját jelöltük ki.

A Tarot Kerben a csapat

Az alkotáskészítés kezdete

Ezek után következett az alkotás megtervezése. Itt figyelembe kellett venni a környezet adta, és megkívánta körülményeket. Több elképzelést is papírra vetettek a tanfolyam résztvevői. Végül az oktató, Puskás Éva által megrajzolt mandala mellett döntöttünk, mely tartalmazott a Szent Imre-szoborhoz igazodó liliom motívumot is. Az öt színből kialakított kör alakú kép mindnyájunknak tetszett. Felmérések után 3,5 méterben határoztuk meg az átmérőjét.

A munka hevében

A megvalósítás sok színes kavicsot igényelt. Arra gondoltunk, kavicsgyűjtési versenyt hirdetünk a helyi gyerekeknek. Még mielőtt erre sor került volna, be kellett látnunk, hogy hiába a tengernyi kavics, azok szinte egyszínűek – sárgásbarnák, kis árnyalati eltéréssel. De akkor honnan szerezzünk színes kavicsokat?

Érdeklődtünk sóderbányáknál és kavicskotró cégeknél. Ajánlataik alapján tulajdonképpen olcsón hozzájuthattunk volna egy-egy köbméternyi kavicshoz, de azt senki nem garantálta, hogy a körülményes válogatás eredményeként találunk megfelelő mennyiségű, a kép kialakításához szükséges színű anyagot.

Elkezdtek járni az építőanyagot árusító üzleteket. Mikor jeleztük, mit keresünk, több helyen is szolgálatkészzen mondták, hogy kapható náluk az általunk keresett áru. Aztán mutattak zsákolt színes köveket, de ezek – sem formailag, sem színben – nem feleltek meg a mi elképzeléseinknek.

Következett az internet. Egy angliai vállalkozás honlapján látunk – a Karib-tenger egyik kis szigetéről származó – általunk elképzelt formájú kavicsokat. Sajnos az árak ismeretében ezek elérhetet-

lenek voltak számunkra. Találtunk viszont egy török kavicsmozaik-készítő céget, mely a mi terveinkhez hasonló alapanyagból készít nagy felületű térburkolatokat, igaz, szerényebb színvilággal, egyszerű mintázattal. Velük felvettük a kapcsolatot, és már terveztük, hogy milyen módon oldjuk meg az Isztambulból történő szállítást. Az azért elgondolkodtatott, hogy a pontos mennyiséget nehéz előre meghatározni, így egy fuvarral aligha oldható meg a teljes készlet elhozatala, hacsak – a biztonság kedvéért – nem méretezzük bőségesen túl a vásárolt mennyiséget, ami viszont szintén megemeli a költségeket. Ettől függetlenül több levélváltás történt az egyik munkatársunkkal, aki nagyon segítőkész volt. Elküldtük neki a tervezetet, minek láttán hasznos tanácsokat adott. Ezek egyike volt, hogy az aprólékos minták kialakítása – például a liliomszirmok szélei – nem oldható meg kavicsformával, ehhez apró kockák használatát javasolta. Igaza volt, sőt, a megvalósítás során még ezeket is darabolni kellett.

Kőkopató

Megkerestük egyik korábbi támogatónkat, akitől a Simándy-szobor talapzatának gránit lapjait kaptuk – méretre vágva szállították nekünk Kínából. A Kínában és Indiában bányákkal rendelkező vállalkozó igen jártas a kőügyekben. Ő elmondta, hogy egy belga megrendelője járdaépítéshez kért köveket, melyeket régi városrészben akarnak felhasználni, ezért patinásnak kell kinézniük. Ezt Vietnámban tudják megoldani egy kőkopató cégnél. Persze a mi szerény mennyiségünkkel nem foglalkozik ez az üzem.

Ez a kopató lehetőség azonban elvezetett minket egy kőfaragó ismerősünkhöz. Mint kiderült, Magyarországon is foglalkoznak ilyesmivel. Próbaképpen rendel-

tünk is egy kis mennyiségű kőkopatást, különböző alakú és vastagságú mintadarabokon. Az eredmény biztató volt. Amellett, hogy a megmunkált kövek formája elvárt igényeinket megközelítette, a kőfaragó is fantáziát látott benne. Úgy gondolta, ez a formaváltoztatás rajtunk kívül másokat is érdekelhet majd, így aztán csináltatott egy, erre a célra szolgáló speciális gépet. A szerkezet a betonkeverőhöz hasonlít, de a forgó dob erősebb anyagból készült. A behelyezett kődarabok a forgás következtében surlódnak egymással, minek eredményeként – elsősorban az éleknél – kopás áll be. Hatásosabb a folyamat, ha víz is van a dobben. A kopatás gyorsítása érdekében széttört köszörűkövek darabjait, és a kődarabolására szolgáló gyémántkések elhasznált példányait is bekeverték. Ezzel a művelettel néhány óra alatt sikerült olyan kavics alakzatokat kialakítani, amilyenek a természetben évmilliók során jönnek létre.

Az alkotás folyamata

Azzal, hogy a tervezett mozaik legfontosabb alkotóelemére megtaláltuk a megoldást, hozzáfog-

A helyszíni kiépítés kezdete

hattunk a megvalósításhoz. Első lépésként kinyomtatattuk az ábravázlatát valós méretben. Hatalmas köralakról lévén szó, sok szögletes papíron sikerült ezt megoldani. A papírok széleit és egyéb sallangjait levágva, egy teremben kiterítve alakítottuk ki a kompozíciót, majd a részeket összeragasztottuk – ekkor szembesültünk a mozaik vonatkozásában gigantikus mérettel. Egy másik példányt pedig – a mintázatot követve – feldaraboltunk. Ezek alapján készítettünk különböző formájú fakereteket, melyekben az egyes mintákat ki lehet majd rakni. A 7 különböző forma mindegyikéből – kivéve a mandala közepét képező kör alakot – töb-

bet is rendeltünk, hogy egyszerre ne csak egy személy dolgozhasson rajta. Meg egy keret újbóli használatához ki kellett venni a már kész darabot, de ez csak a ragasztóanyag néhány napos száradását követően volt lehetséges. A teljes képét összesen 157 elem képezte.

Beszereztük a további kelléket, és a mozaikkészítő tanfolyam hat tanulója – az oktató irányításával és aktív közreműködésével – hozzáfogott az egyes formák kialakításához. A fakeretet üvegszövet hálóval béleltük ki, majd – a megfelelő darab kiválasztása után – erre ragasztottuk egyenként a mesterséges kavicsoknak. Ezek többsége vékony márványkorongok félbevágása utáni koptatásával készült. A márvány a kővilágban puha anyagnak számít, de két színből csak gránit állt rendelkezésünkre. Na, ez utóbbiak feladták a leckét már a koptatógépnek is, az igazi küzdelmet azonban a kézi darabolásuk jelentette. A kis koptatott kockák véletlenszerűen törtek, így aztán rengeteg apró darabkából kellett kiválogatni az adott helyre illeszthetőt.

Azt mindegyik résztvevő felismerte, hogy itt keményen kell dolgozni a cél elérése érdekében. Az oktató az egyes tanulók képességeinek ismeretében osztotta ki a feladatokat. Ez nem vezetett sértő-

Közel a befejezéshez

A mű és alkotói

déshez, mert mindnyájan tisztában voltak saját szintjükkel. Volt, aki örömmel csinálta az egyszerűbb alakzatokat – és az egyéb kiegészítő tevékenységeket –, mert számára az is megtiszteltetés volt, hogy egyáltalán részt vehet egy ilyen művészi alkotás létrehozásában.

Közel egy éven keresztül minden szombatjukat rááldozták. Többnyire három-négy órát töltöttek együtt, de időközönként be kellett iktatni hosszú napokat is, amikor az ebéd közös elfogyasztása szolgált a koncentrációt kívánó tevékenységből történő kikapcsolódásra. Persze, a rövidebb ideig

tartó alkalmakkor is volt sütemény vagy gyümölcs eszegetése.

A második félévben már hétköznapi foglalkozások is szükségeltettek. Ilyenkor azokra a munkafolyamatokra került sor, melyek elvégzése feltétele volt a hétfégi tevékenység zökkenőmentes folytatásának. Ilyen volt például az egyes egységeken belüli finom mintázat különböző színeinek elválasztását szolgáló ólomlemezek méretre vágása, majd megfelelő hajtogatás utáni beépítése.

Amikor az összes elem – sőt, az egyszerűbbekből néhány tartalék is – elkészült, következtek a szabadtéri telepítéshez nélkülözhetetlen technikai megoldások. Ezek már nem igényeltek kreatív és szakszerű mozaikkészítő képességeket, így egyesületünk jó néhány tagja bekapcsolódott a munkálatokba. Minden darabnak fémráccsal megerősített masszív betonlapot készítettünk. A kavicsok közötti hézagokba – Olaszországból rendelt – vékony

réteget képező speciális anyagot öntöttünk, mely a gyártó szerint védelmet biztosít a szélsőséges időjárási megpróbáltatásokkal szemben.

Kistarcsa köztéri mozaikkal gazdagodott

Annak érdekében, hogy alkotásunk méltó környezetbe kerüljön, elindítottuk a tér teljes megújítását. Posztamentjével együtt felújítottuk a Szent Imre-szobrot, és kiemelés céljából egy fél méter magasságú kőtömböt is tetettünk alá. A megkopott keskeny betonjárda helyett kényelmes szélességű, térkövel kirakott sétálóhelyet képeztünk, és a mozaik tervezett helyének környezetébe is díszburkolat került. A tér szélén húzódó vízesárok feletti töredezett betonhidat íves korlátú fahídrra cseréltük – ez egy helyi vállalkozó támogatásával valósulhatott meg. Telepítettünk Schönbrunn típusú padokat, műkőből készült vázákat és virágládákat valamint szeméttartókat is. Az átadás előtt helyi kertészet által adományozott sok-sok virággal díszítettük a teret.

Az elkészült elemek helyszínen történő összeállítása, a mozaik végleges kialakítása is sok szorgos kezet igényelt, de ez nem jelentett gondot, szép számmal jöttek segíteni egyesületünk aktív tagjai.

Az elkészült kőmozaikot végül 2013. június 2-án a települést megmozgató, bensőséges hangulatú átadási ünnepség keretében vehette birtokba a lakosság.

A Kistarcsa központját díszítő mozaik egyedülálló mind a felhasznált elemek, mind a közösségi elkészítés tekintetében.

KERESZTI FERENC diplomája megszerzését követően villamos üzemmérnökként számítástechnikai eszközök tervezésével foglalkozott. Ifjú kora óta vonzotta a kulturális környezet, ami több szervezet alapításához vezetett. 1993 óta a Kistarcsai Kulturális Egyesület – KIKE – elnöke. Itteni tevékenysége – és közművelődési szakember végzettsége – révén lett művelődési ház vezetője, majd a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, ahonnan 2011-ben regionális kulturális referensként vonult nyugállományba.